

Inhoudsopgave

1: In beweging 8

- Op je eigen manier 15
- Doceren is balanceren. 16
- Durf te leren! 18
- Geef ze je vertrouwen. 20
- Motivatatie begint met autonomie 22

2: Het verandert vanbinnen 24

- Dubbele puberteit 31
- Ze puberen heftiger dan ooit . . 33
- Lusteloos én lustig 34
- Morgen is nog ver weg. 36
- Bot of blind? 38
- Boetseerbaar brein 40
- Grenzen zijn goud 41

3: Kwetsbare leerling. 43

- De pijn van eenzaamheid. 50
- Jongens en meisjes zijn niet gelijk 52
- Oog voor je leerling 54
- Raak jij ze aan? 56
- Antenne voor empathie 57
- Begrijpen door te imiteren 59
- Kies je positie 61

4: Polmodel 63

- Ehh ... je weet wel ..., dingetjes ... 71
- Voor wat hoort wat. 73
- Respect! 73
- Tussen twee culturen 75
- Verplaats je in een leerling 77
- De-escaleren 79
- Wees trouw. 82

5: Hersengymnastiek 84

- Hersenen houden van leren 97
- Prikkel de nieuwsgierigheid 98
- De kracht van interactie 100
- Vergeeten om te onthouden 101
- Twee dingen tegelijk? Twee keer
niks! 102
- Verborg talent. 105

6: Stevig in je schoenen 107

- De taal van autoriteit 113
- Hoe klinkt gezag? 115
- Gezag kun je 'aan' zetten. 117
- Straffen is een kunst. 119
- Zien en gezien worden. 121
- Speel jezelf. 123

7: Plezier in je werk. 126

- Bewaak je plezier 130
- Lachen is besmettelijk 133
- Ontspan je houding 135
- Zet direct de juiste toon 136
- LOOPGAAS² 139

8: Het grote verhaal 142

- Geheime missie 161
- Luister naar hen 163
- Durf zelf een verhaal te zijn . . 164
- Neem je beste zelf mee naar
school. 166

9: Kiss me! 168

- Verder lezen 175
- Index 177

Voorwoord

'Voor de leeuwen!'

Lesgeven aan pubers heeft wel wat gemeen met het vak van dompteur in een circus. Elk moment kan je hoofd eraf worden gehapt, denkt het publiek. Maar een goede leeuwentemmer kent zijn dieren, hij heeft bewondering voor hun kracht en houdt van hun schoonheid. Het zijn niet zijn vrienden maar zeker ook niet zijn vijanden. Anders zou hij zijn werk niet kunnen doen.

Dit boek is geschreven vanuit fascinatie voor tieners. Wat gaat er in die hoofden om? Wat is het diepere plan achter hun vaak grillige gedrag? En hoe tem je ze om in de les vruchtbaar samen te werken? Hoe zorg je dat ze zich voor je willen inzetten?

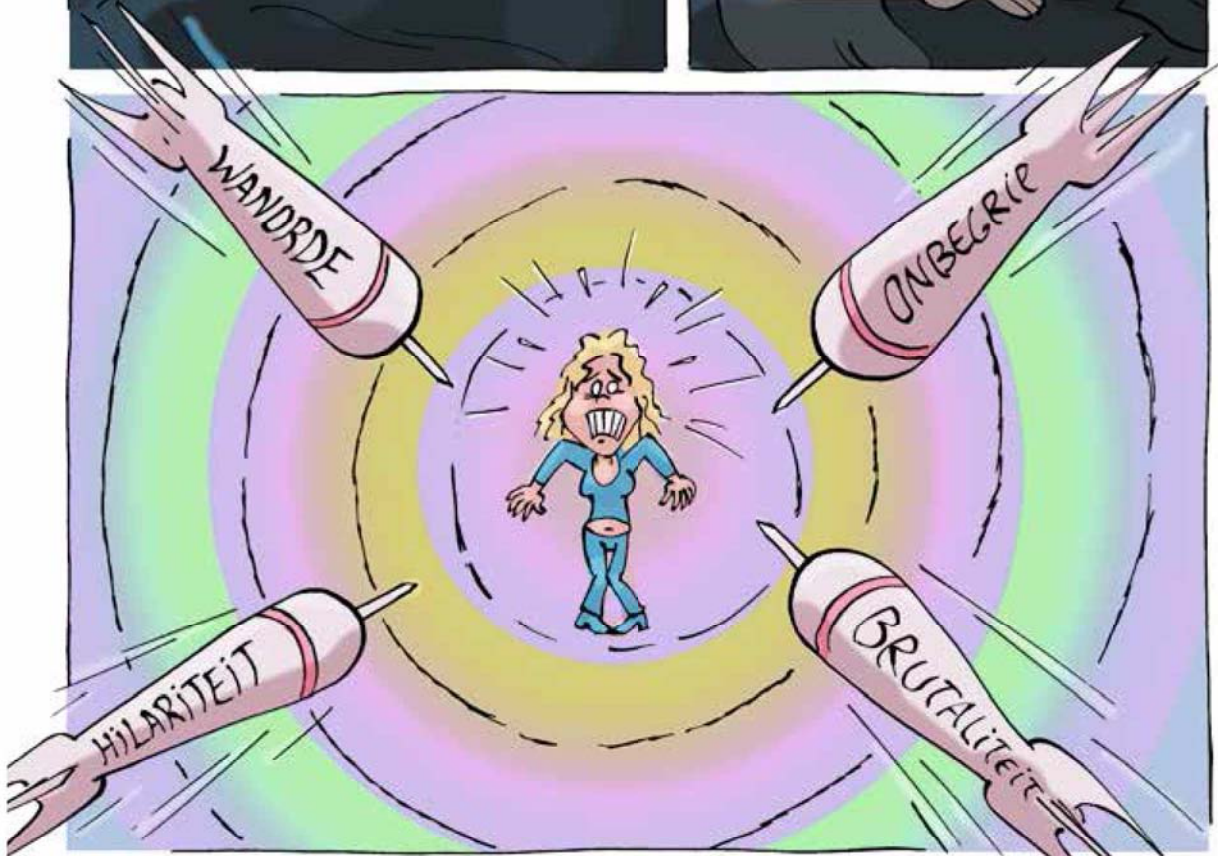
Voor de leeuwen! ziet er niet uit als een studieboek. We maakten dit boek zoals we het zelf graag zouden willen lezen ... en wilden maken. En dat is niet zomaar. Mensen leren het beste van elkaar als ze de ruimte nemen om het op hun eigen manier te doen. Als docent moet je je eigen stijl (durven) ontwikkelen. Daar gaat dit boek over. Dat geldt in het algemeen, en zeker voor het onderwijs aan tieners. Tieners hebben een broertje dood aan docenten die het 'volgens het boekje doen'. Als je ze vraagt van welk type leraar ze willen leren, dan krijg je een helder antwoord. Ze willen zich inzetten voor leraren die helder en eigen zijn. Voor leraren die er lol in hebben en die van tieners genieten. Daar zit veel achter, zo vertellen we in *Voor de leeuwen!*.

Dit boek is dus niet bedoeld om van buiten te leren. Het is geschreven als leidraad en inspiratiebron om het – op je eigen manier – iedere dag beter te doen. De vele korte paragrafen zijn bedoeld om steeds over je stijl van lesgeven na te denken, om te blijven slijpen en te blijven experimenteren. Als docent probeer je anderen dingen te leren. Maar het is gelukkig ook een vak waarin je zelf je loopbaan lang kunt blijven leren. En dat is mooi meegenomen want zo blijft het werk leuk. Hoed je voor docenten die lesgeven vanuit een trukendoos want wie niet meer leert, is ook minder aantrekkelijk om van te leren.

Mark Mieras, Marijke van Dijk en Jan Bart Dieperink

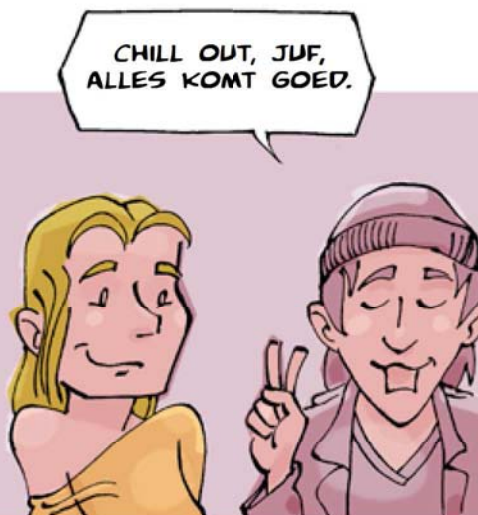
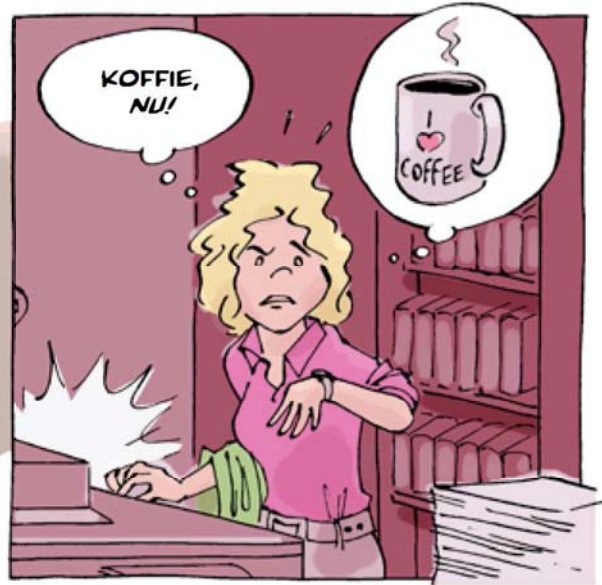
4: Polymodel

DRIE WEKEN
LATER ...

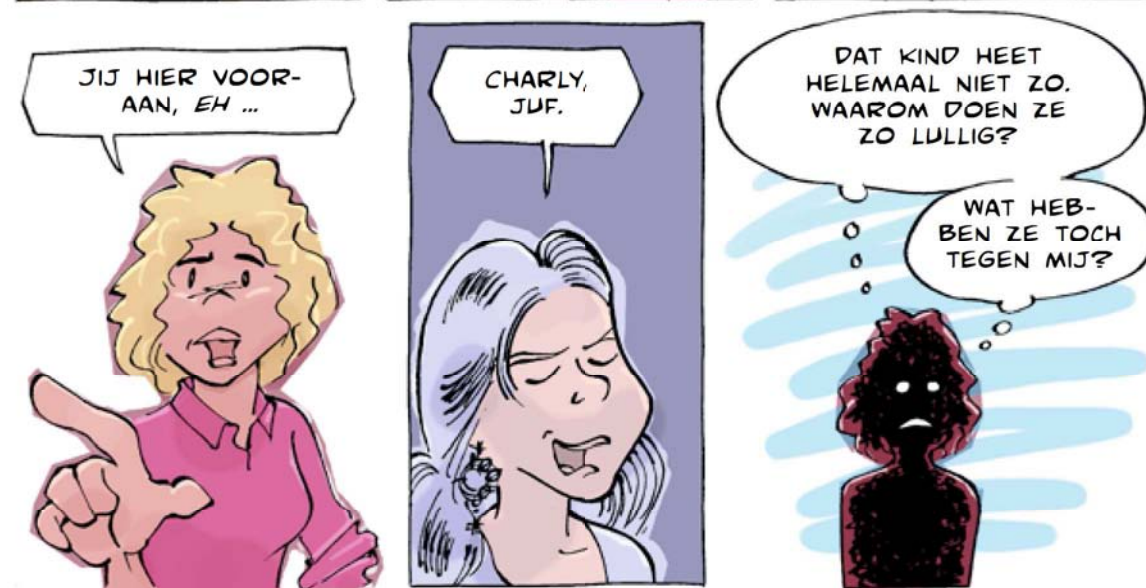

O GATVER,
IS HET AL ZO
LAAT!

4: Rolmodel

Ehh ... je weet wel ... , dinges ...

Nog steeds herinner ik (MvD) me mijn afkeer van een gymlerares die mij steevast 'streepjeshannes' noemde ... naar mijn gestreepte gymshirt. Ik merk tot mijn vreugde dat ik haar naam ben vergeten. Net goed!

Je ouders hebben vol verwachting en met zorg een naam voor je uitgekozen en vanaf het moment dat jij deel bent gaan uitmaken van deze wereld draag je deze naam bij je. Je naam hoort bij jou en is onderdeel van het contact dat je met anderen hebt. Het onderscheidt jou van de mensen om je heen. Als je naam wordt genoemd, dan reageren je hersenen daar heel sterk op. We kunnen niet anders dan luisteren. De klanken van je voornaam zijn verbonden met je vrienden en je familie, die je immers voortdurend bij je voornaam noemen. Daarom zetten ze je vanzelf in een persoonlijke toestand. Ze zijn verbonden met je eigen identiteit. Wordt je naam genoemd, dan voel je wie je bent.

Als docent is het leren van namen een krachtig middel om een relatie met leerlingen op te bouwen. Door de namen van je leerlingen te kennen, laat je zien dat je je bewust bent van de individuele persoonlijkheid die achter elke leerling schuilt. De leerling voelt zich gezien.

Helaas geldt het omgekeerde ook:

ken je de namen van je leerlingen niet, dan is het moeilijk een band op te bouwen. Met 'Hé, jij daar met die bril...' of 'Dat meisje met die sproeten daar...' appelleer je waarschijnlijk onbedoeld aan allerlei onprettige en eenzame herinneringen. Je etaleert in elk geval afstand en desinteresse in wie zij werkelijk zijn.

Snel de namen van je leerlingen leren heeft meer voordelen. Bij het managen van gedrag in de klas voelt een leerling zich beslist meer aangesproken als hij of zij bij naam genoemd wordt. Je vangt ook veel gemakkelijker iemands aandacht en ook in de leraarskamer is het handig, mocht je willen overleggen over een leerling, als je een naam weet in plaats van '... ehh ... , je weet wel ... , dingies ...'

Als docent met veel verschillende klassen heb je natuurlijk een stevige kluit aan namen leren. Ga d'r maar aanstaan als je in korte tijd driehonderd namen moet leren. De grootste blokkade voor je geheugen is echter de overtuiging dat het onmogelijk is om zoveel namen in je hoofd te krijgen. Onzin! Mensen zijn in staat om enorme hoeveelheden namen of feiten te onthouden. Bij de een gaat het wat sneller dan bij de ander, dat is het enige verschil.

Hoe leer je zo snel en eenvoudig mogelijk de namen van je leerlingen?

- Maak een plattegrond.
Geef de leerlingen vaste plaatsen (die ze de eerste les zelf mogen uitkiezen). Maak vervolgens een plattegrond en leer deze namen uit je hoofd. Een beproefde methode.
- Gebruik geheugensteuntjes.
Lijkt een leerling op je nichtje Maaïke? Noem de leerling in gedachten 'Maaïke die Carlijn heet'. Of ben je onder de indruk van het intellect van Pim? Denk dan aan 'Slimme Pim'.
- Maak het persoonlijk.
Schrijf op de plattegrond bij elke naam een of twee uiterlijke kenmerken van de leerling, bijvoorbeeld 'rode krullen' of 'wipneus'.
- Stel jezelf een doel.
Als je elke les vijf namen uit je hoofd leert, ken je binnen enkele weken alle leerlingen bij naam.
- Leer vooral de namen van de 'rustige' leerlingen.
De namen van de druktemakers leer je toch wel ...
- Maak er een spelletje van.
Je kunt de eerste lessen beginnen met een naamspelletje. Of je laat elke les drie leerlingen in één minuut vertellen hoe ze aan hun naam gekomen zijn. Jij leert als vanzelf de namen én geeft alle leerlingen even speciale aandacht. Succes verzekerd.

En zolang je nog namen mist: als leerlingen zien dat je je best doet om ze in je hoofd te krijgen, zullen ze het je graag vergeven. Glimlach gewoon en zeg: "Tsjee, nou heb ik nog je naam niet."

"MIJN GESCHIEDENISLERAAR IS HET LEUKST. HIJ IS HEEL SERIEUS MAAR WERKT OOK MET TYPETJES. DAN SPEELT HIJ NA WAT HIJ NET HEEFT VERTELD. SOMS OOK MEERDERE ROLLEN."
(WOUTER, 14 JAAR, 3 MAVO)

Voor wat hoort wat

Chimpansees onthouden wie hen gevlooid heeft en belonen dat door de volgende keer die ander te vlooiën. Vampiervleermuizen delen bloed met soortgenoten die hen eerder deze gunst hebben verleend. In de natuur geldt dat je iets behoort terug te geven als je iets ontvangt. Bij ons mensen is dat niet anders. Vandaar dat de meesten van ons geen 'nee' kunnen zeggen tegen een verkoper die ons iets gratis heeft gegeven om daarna zijn verkooppraatje te starten. Dat is misbruik maken van een oerprincipe.

Deze fundamentele regel van geven en ontvangen, van wederkerigheid, fungeert als een bindmiddel: het verdiept het contact en versterkt een gevoel van verbondenheid. Geven is daarmee geen eenrichtingsverkeer. Je krijgt iets terug, iets wat gelijkwaardig is aan wat jij hebt gegeven.

De regel van geven en ontvangen, ook wel reciprociteit genoemd, kun je handig gebruiken om de motivatie van je leerlingen te verhogen. Geef jij aandacht,

waardering en vertrouwen ... dan is de kans groot dat je datzelfde terugontvangt. Als jij je inzet voor hen zullen zij zich willen inzetten voor jou. Ze kunnen het niet over hun hart verkrijgen om de regel van reciprociteit te schenden. Althans, in veel gevallen zal dit zo werken.

Een mentor op een school in Haarlem heeft dit principe zelfs verwerkt in een contract dat hij met elke leerling met handtekening en al afsluit. Hij vermeldt hierin wat hij voor de leerling wil ondernemen. In ruil hiervoor verlangt hij dat de leerling hem trots moet maken door hard te werken en zijn best te doen onvoldoendes op te halen.

Maar let op, de regel van geven en ontvangen kan ook de negatieve kant op werken. Kom jij regelmatig te laat bij je lokaal aanzetten? Moeten leerlingen lang wachten op hun nagekeken proefwerk? Dan heb je grote kans dat zij het op den duur ook niet zo nauw zullen nemen met op tijd zijn.

Respect!

Pubers. Net als volwassenen willen ze netjes behandeld worden. In de omgang met tieners zijn gelijkwaardigheid en respect belangrijke thema's. Ontbreekt een

respectvolle houding, dan haken zij algauw af en wordt een goed gesprek onmogelijk. Het is een gegeven waar je als volwassene aan moet wennen. Helemaal omdat je jezelf